

Сьогодні
25.04.2025

Урок
№78

Дата: 02.05.2025

Клас: 5 – Б

Предмет: Пізнаємо природу

Урок:78

Вчитель: Капуста В.М.

**Хто керує процесами в нашому тілі.
Повторення. Особливості рельєфу України.**

Мета уроку:

- ознайомити учнів з нервовою системою людини, розглянути рефлекси як один зі складових нервової системи, та описати модель мозку, пояснити, що таке нервова система, як вона працює та які функції вона виконує;
- навести приклади рефлексів;
- пояснити, що таке мозок та які складові він має;
- оцінити важливість нервової системи та рефлексів для правильного функціонування організму людини.

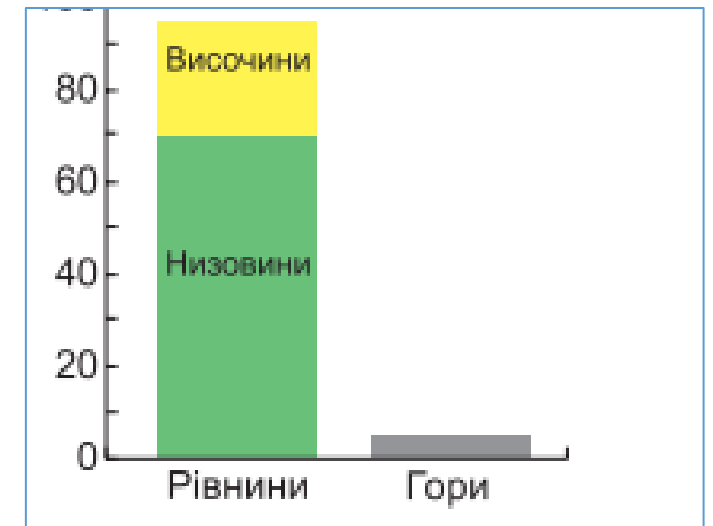
Повторення. Особливості рельєфу України.

Рівнини (низовини і височини) та гори – основні форми рельєфу поверхні України.

Низовини на території України: Поліська, Причорноморська

Височини: Придніпровська, Приазовська, Волинська, Подільська, Донецька, Передкарпатська

У західній частині України розміщені Українські Карпати, а на півдні Кримського півострова – Кримські гори .

Сьогодні
25.04.2025

Перевірка домашнього завдання

1. Які органи виділяють шкідливі речовини з нашого організму?
2. З чого складається сечовидільна система людини?
3. Що відбувається в нирках?
4. Чому виділення – важливий процес для організму?

Злагодженою роботою всього організму керує **нервова система**. Усе, що ми робимо, підпорядковується командам головного і спинного мозку. Завдяки мозку ми бачимо, чуємо, говоримо, думаємо, виконуємо рухи та зберігаємо в пам'яті все, що сприймаємо.

Нервова система складається з головного мозку, спинного мозку і нервів.

Сьогодні
25.04.2025

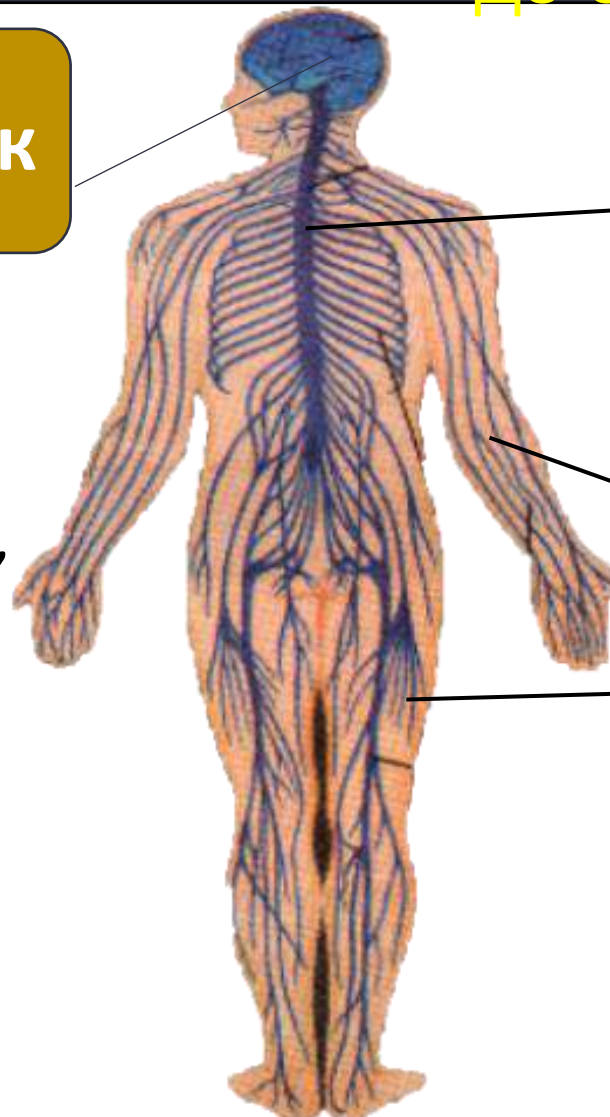
Як організована нервова система від нейронів до органів

Головний мозок

Спинний
мозок

Нерви

У людини є 12 пар нервів, що відходять від головного мозку, і 31 пара спинномозкових нервів.

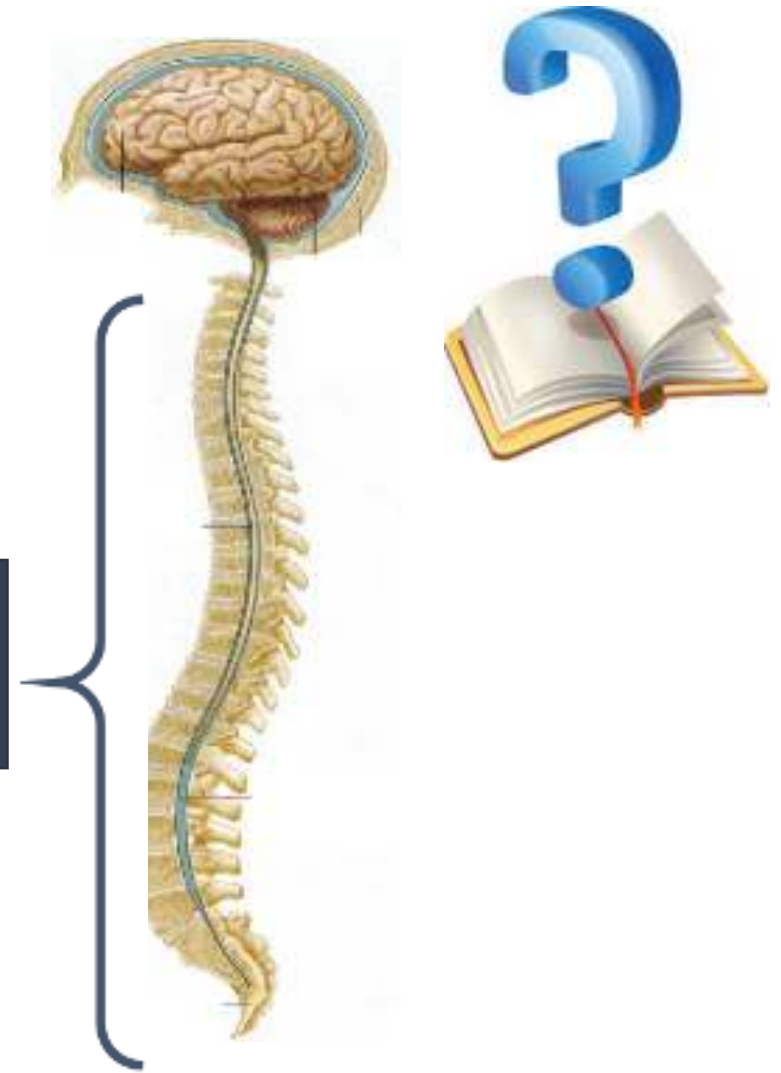

Сьогодні
25.04.2025

Де розміщується спинний мозок?

Спинний мозок — відділ
нервової системи, що
розміщений у хребтовому
каналі.

Спинний
мозок

**Основними клітинами
нервової системи
є нейрони, які сприймають,
обробляють інформацію й
передають її далі у вигляді
електричного або хімічного
сигналу**

Нейрони як клітини мають ядро та інші органели, а також коротші відростки – **дендрити** і довші – **аксони**.

Мал. 223. Будова нейрона

У головному мозку людини - близько 86 000 000 000 нейронів. Разом вони здатні виробити достатньо енергії, щоб засвітити лампочку.

У 20-річної людини - близько 176 000 км аксонів у мозку. Цього достатньо, щоб обгорнути екватор Землі 4,5 рази.

**Як ви гадаєте, які
рефлекси є у нас?**

Ми народжуємось з такими рефlekсами, як, наприклад, моргання, чхання, кашель, повертання голови на стукіт.

Для чого людина моргає 11–12 тисяч разів на день? Це рефлекс, завдяки якому око регулярно омивається сльозою і зволожується.

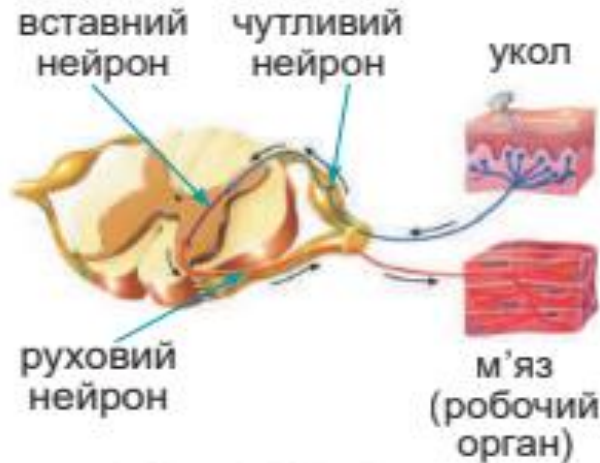
Чхання, кашель – також **захисні рефлекси**, які спрацьовують, щоб видалити з дихальних шляхів частинки порошу, слизу тощо.

Відсмикування руки від гарячого чи гострого предмета – знову ж таки наш захист.

Стукнули двері – і ми одразу повернули голову. Це теж рефлекс, але **орієнтувальний**. Є рефлекси, завдяки яким наші системи органів можуть нормально працювати, наприклад виділення слини, коли кусочок їжі потрапляє в рот.

Що таке рефлекси та які вони у людини

Мал. 224. Схема рефлекторної дуги

У нервовій системі інформація передається своєрідною мережею нейронів, у якій вони виконують різні функції.

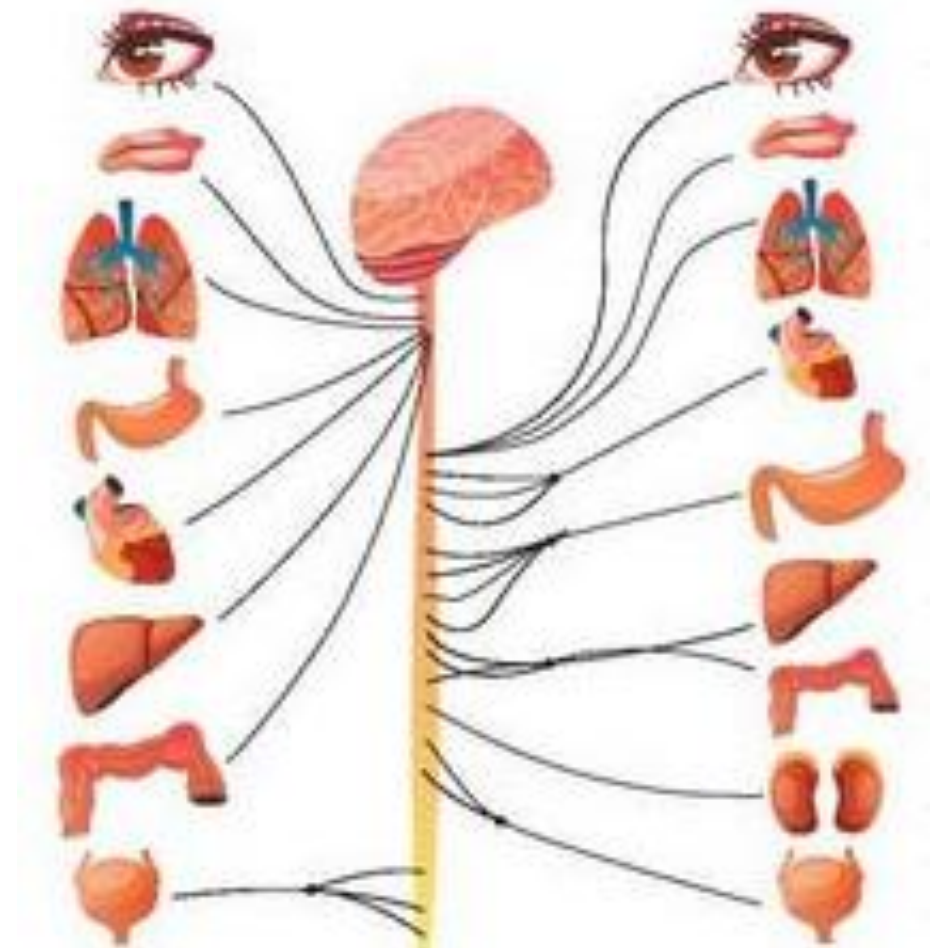
Одні нейрони – **чутливі**, сприймають зовнішні й внутрішні впливи. Інші, **вставні**, передають інформацію від одного нейрона до іншого. Третя група – **рухові** нейрони, передають до органів команди для їхньої дії.

Для сприймання впливів на організм, їхнього аналізу та вироблення відповіді для робочих органів утворюється ланцюг нейронів різних типів, який називають **рефлекторною дугою** (мал. 224).

Реакції організму на різні впливи за участю нервової системи називають **рефлексами**.

По нервах від органів через спинний мозок до головного надходять сигнали. Вони повідомляють, як працюють внутрішні органи.

В голові та у хребті
Маю владу я завжди.
Роздаю мільйон наказів
І керую всім одразу.
Хто тримає в тілі розум?

Яка будова і функції центру керування. Йдеться про головний мозок. Він складається з кількох відділів, кожний з яких має відмінну будову і функції: довгастий мозок, мозочок, міст, середній мозок, проміжний мозок, кінцевий мозок (мал. 225). Разом з тим вони виконують багато спільних завдань, щоб твій організм міг функціонувати, розвиватися, відчувати, спілкуватися, навчатися, пам'ятати та багато іншого.

Мал. 225. Відділи головного мозку людини

Подивись відео за QR-кодом про головний мозок і назви функції його відділів.

Що робить наш мозок ►

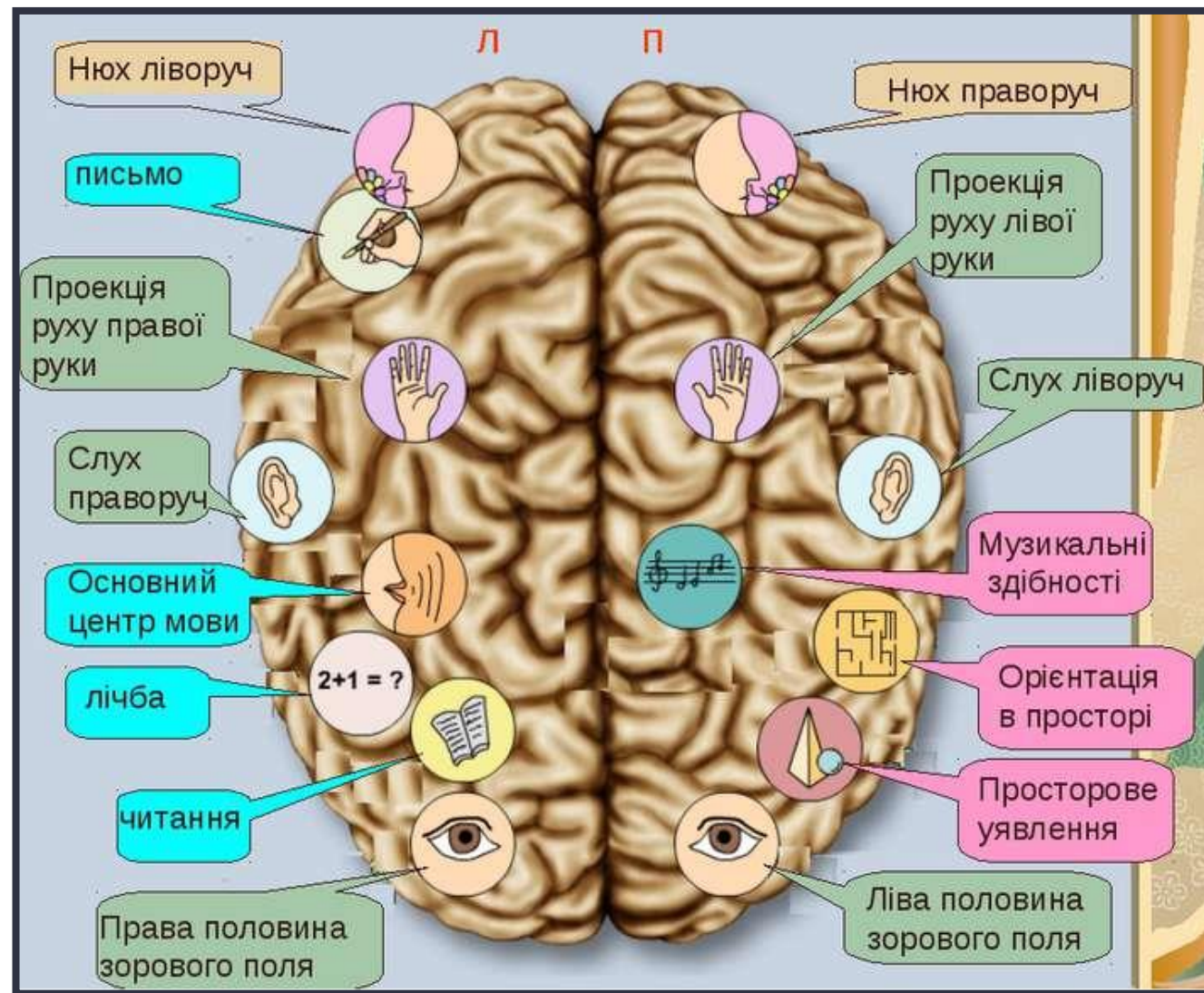
Діяльністю інших відділів головного мозку і спинним мозком керує кінцевий, або **великий, мозок** (80 % маси нашого мозку), який складається з правої і лівої півкуль. Вони вкриті корою, що утворює численні заглиблення – борозни й підвищення – звивини та складається аж із шести шарів нейронів. Найглибші борозни ділять півкулі на частки (мал. 226). У них є ділянки, кожна з яких виконує свої функції (мал. 227). Саме корі великих півкуль належить керуюча роль у процесах навчання, пам'яті, мислення, сприйнятті світу, формуванні поведінки людини.

Мозок – найбільш дивовижний, складний і загадковий орган, який ми знаємо.

У кожної людини поверхня півкуль – неповторна завдяки великій кількості різної форми борозен і звивин.

Сьогодні
25.04.2025

Де розміщується головний мозок?

Головний мозок людини займає всю порожнину черепа, кістки якого захищають масу мозку від зовнішніх механічних ушкоджень. В процесі росту й розвитку головний мозок набуває форми черепа.

Як ти думаєш, чому мозок так добре захищений?

Сьогодні
25.04.2025

Чи знаєте ви, що...

Головний мозок — «командний пункт» усього нашого організму. Він складається з мільярдів особливих нервових клітин. Їх більше, ніж людей на земній кулі. Кожна група нервових клітин виконує свою роботу. Так, одні клітини допомагають нам співати, інші — танцювати, ще одні — малювати.

А ще в нас у голові «справжній комп'ютер». Клітини мозку пам'ятають те, що ми колись вивчили, побачили, почули. У нашому мозку, на відміну від комп'ютерів і телефонів, обсяг пам'яті безмежний. Тому не слід боятися, що одного дня мозок «скаже»: «Вибачте, замало пам'яті на пристрої». А от недосипання може негативно позначитися на здатності запам'ятовувати дані.

РУХЛИВА

ВПРАВА

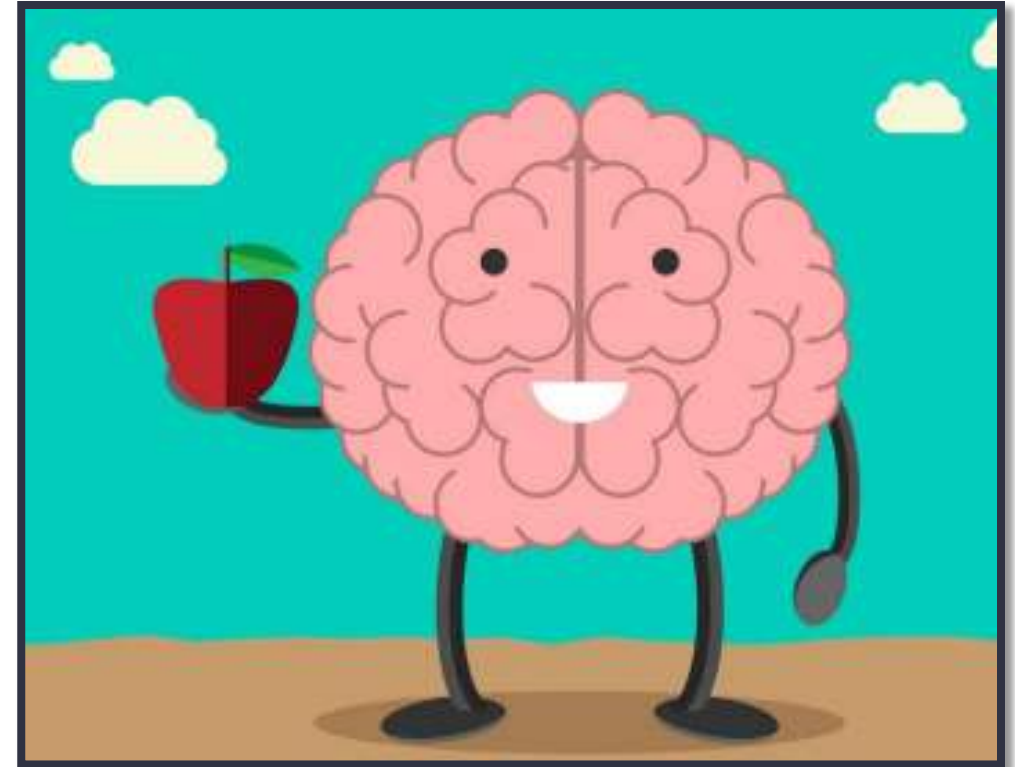
Щоб робота нервової системи не порушувалася, потрібно правильно харчуватися, організовувати свій робочий день. Важливими є щоденні прогулянки на свіжому повітрі та міцний нічний сон. Фізичні вправи також поліпшують роботу головного мозку.

Уві сні людина перебуває 1/3 частину свого життя. Без сну людина може померти. Дитина повинна спати не менше 10 годин на добу.

Для роботи мозку і нервам
потрібні поживні речовини і
кисень.
Їх приносить кров. Без кисню
головний мозок гине за кілька
хвилин.

Сьогодні
25.04.2025

Розглянь продукти, що корисні для мозку

Сьогодні
25.04.2025

Домашнє завдання

Підручник §58, с. 220-224
опрацювати; скласти конспект;
запитання ст.224 усно.

Зворотній зв'язок Human або ел. пошта
valentinakapusta55@gmail.com

Сьогодні
25.04.2025

Побесідуймо

**Як ти піклуєшся про свою
нервову систему?**

Як ти її зміцнюєш?

П

позиція

О

обґрунтування

П

приклад

С

судження

- Я вважаю, що ...
- Тому що ...

- Я можу довести це на прикладі ...
- Зважаючи на це, я роблю висновок про те, що ...

Використані джерела

- <https://vsimpptx.com/author/piznayemo-prirodu-d-bida-t-gilberg-ya-kolisnik-5-klas>

Підручник <https://pidruchnyk.com.ua/1718-piznaiemo-pryrodu-bida-5-klas.html>

- **Зворотній зв'язок** Human або ел. пошта valentinakarusta55@gmail.com

-